

proračunjenega za 30.220 gld., toraj še preostaje fondu 1521 gld. Pri stroških za upravo je fin. odsek odbil deželni odbor v njegovem proračunu 1080 gld., sklicaje se na § 45. postave od 8. feb. 1869, ki veleva, da mora politiška dež. gosposka (to je deželna blagajnica) skrbeti za potrebne pisarje in pisarniške stroške. Ces. namestnik se je temu upiral, dokazaje, da se je ta fond ustanovil zdavno potem, ko je ona postava bila dana, torej ne more postava o tem govoriti, kar odsek iz nje sklepa. — Zbor je pa pritrdil odsekovemu predlogu.

Vsled raznih sklepov dež. zbora znašajo stroški za ljudske šole: a) redni 317.000 gld., b) izredni 38.000 gld., zevsem toraj: 355.000 gl. — Ker pa učiteljev kakor tudi denarja pomenjkuje ter mora dež. odbor mnogim okr. šol. odborom denarjev za šolske potrebe posojevati, se sprejmó po predlogu fin. odseka naslednji sklepi: a) naj skuša dež. odbor okr. zastope nagovarjati, da ustanovijo občnih šol. pripomočkov; b) da skuša deželni odbor pri ministerstvu polajšave gledé vojaške dolžnosti pripravnikom zadobiti; c) da predlaga dež. odbor v prihodnji sesiji, kako učiteljem plačo zboljšati. —

Končno poročilo fin. odseka o proračunu za tekoče leto podaja to-le:

Vseh deželnih stroškov je . . . 2.698.998 gld.
Dohodki znašajo 1.072.975 „

Primenjkuje toraj 1.626.023 gld.

Ta primanjkljaj se poravna s tem, da se razdeli 38 percentov na vse dir. davke z prikladami vred, kar daje blizo 1.539.855 gld., tako da se le pogreša 86.168 gld., kar se polovi iz kasinih ostankov, posebno pa iz davka, ki se naloži novim akcijskim društvom ali od prejšnjih vplača. — Lani bilo je samo 33¹/₃ percentov priklade k davkom, letos toraj za 4²/₃ percentov več, ker je stroškov toliko več. V prvi vrsti s 604.841 gld. je dotacija zemljišne odveze, kar bo trpelo še več ko 20 let; za tim je največa svota za izobraževalne namene, namreč 627.669 gl., od katerih spada za ljudske šole 355.000 gl., za tehniko v Gradcu 80.000 gld.

Reguliranje Mure od Gradca do deželne meje (kar se je po dr. Srnčevem predlogu bolj natanko pristavilo namesto „do ogerske meje“) je tako daleč dognano, da prevzame država 2 petinki stroškov in ravno toliko dežela, poslednja petinka se pa naloži dotičnim srenjam.

Sprejela sta se slednjič dva predloga gospodarskega odseka, in scer: a) dež. odbor naj vladi naznani, da je posilno legaliziranje deželi na kvar, da se toraj naj v blagor premnogim zopet odpravi. — Enoglasno sprejeto. S tem je rešenih tudi mnogo peticij iz nemških krajev, iz slovenskih ni oddana ne ena; čemu tudi? Če imamo dnarja dovolj, zakaj bi za privatna pisma pri notarjih legizacije (poverenstva) ne plačevali?

b) Naj dež. odbor pri vladi na to dela, da

se samoprodaja soli, ki je gospodarstvu očitno na kvar, odpravi, v tem pa prodaja živinske soli po prav nizki ceni vpelje.

Prošnja celjskega okrajnega zastopa za reguliranje Savinje ni bila zadosti natančno izdelana, da bi bil fin. odsek že zdaj mogel primerne predloge staviti; odstopi se toraj dež. odboru, da on stvar pozveduje in prihodnjemu zboru predloge stavi.

S tem skončavamo poročila in rečemo le eno: Ko bi nemški sodeželani le količkaj razumnosti za naše narodne potrebe imeli, bi bili z dež. zborom prav zadovoljni. Ker pa te razumnosti še ni, jo mora slovensko ljudstvo Nemcem dopovedati. Slovensko ljudstvo si pa samo pomagati ne more; toraj morajo narodnjaki skrbeti, da ljudstvo do razumnosti pride. To je pa edino le mogoče po politiških društvih in poljudnem časopisju; toraj niso nikakor pravi domoljubi in narodnjaki, ki politiških društev in domačega lista nočejo podpirati. Amen.

Gospodarske stvari.

O petiotiziranju.

(Piše Rih. Dolencec.)

Storimo zopet en korak naprej. „Cuker se vrže v celih krblih v mošt, kjer se bo hitro raztopil“ — piše „Narod“. Pred vsem se drznemo vprašati, v kaki „mošt?“ Je li voda, s kojo so se tropine omile, mošt? Pa pustimo to; tudi o hitrem raztopljenju cukra ni govoriti, že celó v mrzlih trgatvah ne, v kojih se prav mrzlo grozdje domu vozi.

V trgatvi 1870. leta na primer smo opazili, da se še čez 4 dni razstopil ni. Postavljenje kadí v gorke prostore pa toliko kakor nič ne pomaga, kajti les je slab voditelj gorkote; v kadih ali sodih stoječa mrzla tekočina se še le čez več dni ogrevati prične. Skušnja v Klosterneuburgu na primer je dokazala, da se mrzel mošt, koji kaže 1⁰ R. v sodih šele v osmih dneh do 10 stopinj segreje, in to v prostoru, kateri se je noč in dan kuril do 30⁰ R!

Enako tej fizikalični postavi je tudi prevazanje frišnega mleka po železnicah. Mleko se v ta namen ohladi na 1⁰ R., ter potem še le v sodičke nalije. Kjer ti gorkote do mleka ne pusté, ostane to hladno tudi še potem, ko se je celo noč v toplih vagonih vozilo; kakor hitro pa gorkota do mleka ne more, se to tudi kazilo ne bo.

Da se torej kipenje in vse petiotiziranje hitro vrši — kar ni za prezirati že celó pri velicah posestnikih ne, — je najboljšo, sladkor v gorki vodi raztopiti. Po gorkoti tropin in vode se potem raztopljina gorkejša ali mrzlejša dodá,

in v malih urah se kipenje vname, ter potem brez prenehanja v največji burnosti nadaljuje. Da se s tem dosti kurjave prihrani — to je tam, kjer bi se v enaki namen kuriti hotelo — je jasno; največji dobiček je pa prihranjeni čas, čas je pa po angleškem pregovoru „denar!“

(Dalje in konec sledi.)

Snetje na rži (smetljiva rž.)

Že leta 1859 je profesor Julij Kühn v Halle na Nemškem v svojem spisu „o boleznih domačih poljskih rastlin“ omenil, da se snetje ali plesnjivec, česmina ali češmiga (Sauerdorn = Aecidium Berberidis) lahko, ako so temu okoliščine ugodne, preseli na rž, in jej uzroči bolezen, ki je znana pod imenom „snetje na rži“. Po učenem preiskovanju je pozneje profesor de Bary dokazal, da se seme češmigovega snetja resnično na rži scimi in imenovano uimo napravi. Leta 1863 so kraljevi uredi vrttembergški ukazali novo preiskovanje te stvari, in seer na pritožbo več občin, katerih polja so bila ob državnih železnicah, ki so s češminovo mejo zagrajene. O uspehu tega preiskovanja poroča prof. dr. Fleischer (Hohenheim) v vrttembergškem tjedniku za poljedelstvo in gojzdarstvo leta 1864 št. 4 in 5. Med tem je tudi v Litavskem leta 1863 nastala pravda zaradi češmigove meje, in se je vse iz nova po izvedenih preiskalo (Preuss. Annal. der Landw. Wochenbl. 1864, št. 42); in slednjič se je tudi v botaniškem ali rastlinskem vrtu poljedelske akademije v Proskavi leta 1864 napravila nova poskušnja, o kateri poroča prof. dr. Funke v „Landw. Centralblatt“. Vse te poskušnje so potrdile, da se res snetje s češmige zamore zasejati med ržjo. Blizo njiv se naj toraj tako grmovje nikakor ne trpi.

Dopisi.

Iz Celja, 17. svečana. (Iz velikega oblaka malo deža.) V mozirskem trgu in okolici se je lani mnogo govorilo o poslih g. J. K., da so enega ali več otrok v Savini utopili. Še bolj je vzbujalo sum, ko so dne 9. junija žandarji dva hlapca, Ponkraca Brgleza in Jožefa Birmana in dekle Mico Kobulo uklenjene proti Celju odpeljali. Dne 8. febr. t. l. so ti 3 posli pred celjsko okr. sodnijo imeli končno obravnavo, toženi hudodelstva poskušnega umora nad otrokom, kterega je dekla M. K. o Velikinoči l. 1868 rodila in kterega je hlapec P. B. hitro po porodu naprošen od očeta J. B. in od lastne matere M. K. v bližnji grm spravil. Ta zločin je 4 leta prikrit ostal in še le pret. leto se je začelo po celi savinski dolini o njem govoriti. Ker je namreč hlapec P. B. vest pekla, da ni nikjer miru našel, začel je sam o

tem govoriti in slednjič se podá 5. junija k mozirskemu županu, pred kterim svoje hudodelstvo obstoji. Na pismeno tožbo so ti 3 posli tedaj bili v preiskavni zapor v Celje odgnani, kder so celih 8 mesecev v preiskavi bili.

Končna obravnava je pokazala, da sta hlapec J. B. in dekla M. K. imela grešno zavezo od l. 1866, po kateri je ona mati postala, čeravno so njo vsi in gotovo tudi domači gospodar za pošteno imeli; da bi pa sramoto pred svetom od sebe odvrnila, skleneta oča in mati, slaboumnega hlapca P. B. naprositi, da otroka po rojstvu odstrani, kar je tudi storil. Drugi den se hlapec na tisti kraj, kamor je bil otroka zanesel, povrne gledat, kaj da se je z otrokom zgodilo, pa ga ni več našel. Pri obravnavi je stalno trdil, da se otrok ni več genil, ko ga je nesel v grm, pri ljudeh je pa pravil, da se je otrok spotoma jokal. Nezakonska oča in mati sta tajila, da sta P. B. naprosila to storiti. Prič pri tem djanju ni bilo in zoper zatožene so pred sodnijo bile le 2 ženski poklicane, ki ste to govorile, kar njima je P. B. sam povedal, in pa 2 žandarja, ki sta le dostavila, kar sta opazila tačas, ko sta zatožene v zapor gnala. Iz vsega tega ni mogla sodnja spoznati, je li otrok M. K. še živel, ko ga je P. B. v grmovje nesel, ali ne; zato je državni pravnik tožbo nazaj vzela, in česar se zatoženi gotovo niso nadjali, bili so vsi nekrivi spoznani in izpuščeni, ker svetna sodnja nikomur v serce ne vidi in le po tem sodi, kar sama vidi in njej zanesljivi ljudje spričajo.

Zatoženi so pa za svoje djanje po dolgem preiskovalnem zaporu in po sramoti pred svetom dovolj občutljivo kaznovani, ker ljudje pogosto svojega bližnjega še ostreje kakor Bog sodijo ter ne pomislijo kristijanske resnice, da čaka vsakega človeka tem bolj ostra sodba pred božjo pravico, čem bolj neusmiljeno in hudo je sam nad svojim bližnjim sodil.

Iz Ljutomera. (Okrajne razmere. Konec.) Skozi vse občine, kakor sem že dokazal, se vendar ne morejo same okrajne ceste narediti. — Drugo sredstvo bi toraj bilo, strogo pregledovanje tega, kar kdo opravi. Ljutomerski okraj ima takih, ki so dolžni okr. ceste vzdrževati, 4265. Vprašam toraj, ktera moč na svetu zamore vse te vdeležence pripraviti, da bodo svoje delo na okr. cesti enako dobro in vsi v enem in istem času opravili? Kdo jih zamore skoz celo leto nadzorovati? Drugega pomočka proti nepokornim in nemarnim pa vendar nimamo, kakor da se to, kar eden ali drugi noče sam storiti, na njegove stroške izvrši. Ako se sklene, da se imajo okrajne ceste v naturi navažati in popravljati, nima okr. blagajnica nobenega fonda, občinske pa še manj. Kdo bo pa potem za drugega kako delo prevzel, ako ne zna, kedaj bo zato zaslužen plačo prejel? Ali se bo de morebiti hotel soséd sosédu zameriti, da bo šel na njegove stroške okrajne ceste navažat? Gospod dopisnik bi menda sam pri vsej svoji